

N:o 67.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Maj 1878, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om försäljning af vissa kronan tillhöriga hemman och lägenheter.

(I. A.)

Uti särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till Stats-Utskottet remitterade motioner är rörande ifrågavarande ämne föreslaget:

1:o af Herr *Hans Andersson* i Bringåsen (i motion N:o 145),

att kronans hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeutgiften nū icke öfverstege i Norrland 1,000 kronor och i öfriga delar af landet 500 kronor, ävensom de, å hvilka vid utarrendering hädanefter icke erhölles högre arrendeanbud än nämnda summor, skulle på offentlig auktion till den högstbjudande försäljas;

att köpesumman skulle ställas till Kongl. Maj:ts och Riksdagens förfogande för att användas till afbetalning å statens utländska skuld eller byggande af nya jernvägar inom riket; och

att i den lag rörande kronodomänernas förvaltning, som borde utarbetas, skulle bestämmas, att vid försäljning af ifrågavarande hemman ej skulle för kronans räkning bibeihållas skogsmark, som hade från annan mark afskildt läge, med mindre att dess areal utgjordes af 1,000 tunnland skogbärande mark;

2:o af Herr *A. P. Danielsson* (i motion N:o 147),

att Riksdagen måtte besluta, att sådana kronan tillhöriga hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 500 kronor, och hvilka icke lämpligen kunde med annan egendom under ett arrende förenas, skulle genom offentlig auktion försäljas på samma vilkor, som Riksdagen och Kongl. Maj:t bestämt för hemman och lägenheter, som icke gäfve öfver 200 kronor i årligt arrende, och att köpe-summan skulle användas till minskande af statens skuld; samt

3:o af Herr C. J. Svensén (i motion N:o 149),

att Riksdagen ville för sin del besluta, att de statens egendomar, som ej vore för särskilt ändamål afsedda, skulle vid inträffande ledighet och efter föregången värdering försäljas, samt att de vid egendomarnes försäljning inflytande medel skulle användas till afbetalning af statens skuld, ävensom att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om aflåtande af proposition med utredning och förslag om sättet och vilkoren för så väl försäljningen som ock salumedlens användande i det afsedda ändamålet.

Då förevarande fråga vid nästlidet års riksdag, på grund af i ären det framställda förslag, var föremål för dåvarande Stats-Utskotts behandling, framhöll Utskottet såsom skäl, hvarför beslutet om försäljning af kronoegendomar icke borde utsträckas längre än till dem, för hvilka arrendeafgifterna ej öfverstege 200 kronor, bland annat, att resultaten af den år 1874 beslutade försäljningen af dylika egendomar ej ännu kunnat inhemtas. Utskottet är emellertid nu i tillfälle att (se Bil.) framlägga en förteckning å de hemman och lägenheter, som på grund af förenämnda beslut blifvit intill 1877 års slut på offentlig auktion försälde. Häraf inhemtas, att berörda kronoegendomar, 42 till antalet, vid försäljningen betingat en köpeskilling af 333,612 kronor, eller efter afdrag af köpeskillingsgarne, tillhopa 2,695 kronor, för två egendomar, hvilka förut icke varit genom Kammar-kollegii försorg utarrenderade, 330,917 kronor, under det att de förut inflytande årliga arrendena utgjort, i penningar förvandlade, endast 4,126 kronor, eller ej fullt 1,25 procent af försäljningssumman.

Då i betraktande jemväl takes den omständighet, att staten för egendomarnes förvaltning och utarrendering fått vidkännas jemförelsevis ej obetydliga kostnader, framgår tydligt, huru ringa statens inkomst af dessa egendomar varit i jemförelse med den för desamma inflytande försäljningssumma.

De redan nu föreliggande resultaten af den år 1874 beslutade försäljningen af kronoegendomar synas Utskottet sálunda otvetydigt ådagalägga, att behörig omtanke i afseende å tillgodogörandet af statens tillgångar borde mana till än vidare utsträckt försäljning af sådana egendomar samt att på grund häraf samtlige de för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter, hvilkas bibeihållande icke på grund af särskilda anledningar påkallades, borde till fördel för det allmänna afyttras. En ytterligare anledning till ett dylikt förfarande ligger deruti, att å ifrågavarande jordegendomar, om de blefve af enskilda förvärvade, otvifvelaktigt skulle nedläggas större uppoffringar i arbete och

penningar till egendomarnes förbättring än som vore att förvänta, då de äro på arrende upplåtne, hvadan äfven härutinnan en fördel för det allmänna skulle vinnas.

Då emellertid ofyan omförmälda af 1874 års Riksdag beslutade försäljning af kronoegendomar endast afser de hemman och lägenheter, som den tiden stodo under Kammar-kollegii förvaltning, men årliga arrendeafgifterna för åtskilliga af de egendomar, som derefter blifvit under Kollegii vård ställda, ej öfverstiga 200 kronor, skulle i antalet af de fastigheter, som borde försäljas, först och främst inbegripas sistnämnda egendomar. Med afseende härå och enär en försäljning inom jemförelsevis kort tid af ett allt för stort antal hemman och lägenheter otvifvelaktigt skulle utöfva ett menligt inflytande på försäljningsprisen å jord-egendomar i allmänhet, har Utskottet ansett sig för närvarande icke böra föreslå, att ifrågavarande försäljning sträckes utöfver de egendomar, hvilka vid anställd arrendevärdering beräknats icke kunna lemlna högre arrendeafgift än 500 kronor årligen.

Enligt beräkning, uppgjord efter de tabeller, som finnas bilagde Domänskomiténs den 19 Maj 1876 afgifna underdåliga utlåtande, uppgår antalet af de kronans hemman och lägenheter, för hvilka arrendet utgöres af öfver 200 till och med 500 kronor, till omkring 1,000 stycken, med ett sammanlagt uppskattningsvärde, enligt 1874 års taxering, af omkring åtta millioner kronor. Försäljningen af dessa egendomar skulle emellertid icke ega rum förr än de, i mån af arrendekontraktens tilländagående, komme att återfalla till statens omedelbara disposition, och således under en tid af intill 20 år.

Beträffande dispositionen af de för dessa försäljningar inflytande medel, anser Utskottet, i enlighet med hvad jemväl blifvit i förevarande motioner hemstält, att desamma böra användas till minskande af statens skuld eller till bestridande af utgifter för jernvägsanläggningar.

Utskottet hemställer alltså:

att de i förevarande motioner framställda förslag måtte på det sätt bifallas,

a) att Riksdagen må för sin del besluta, att de kronans hemman och lägenheter, hvilkas bibehållande åt kronan icke på grund af särskild anledning påkallas, och hvilka vid anställd arrendevärdering beräknats icke kunna lemlna högre arrendeafgift än 500 kronor årligen, må på enahanda vilkor, som i Kammar-kollegii cirkulär den 14 Augusti 1874 rörande försäljning af vissa kronolägenheter föreskrifvas, å offentlig auktion

försäljas samt att de medel, som härigenom inflyta, skola användas till minskande af statens skuld eller till bestridande af utgifter för statens jernvägar; och lärer i händelse denna hemställan vinner Riksdagens bifall,
 b) underdånig skrifvelse böra i ärendet till Kongl. Maj:t aflåtas.

Stockholm den 14 Maj 1878.

På Stats-Utskottets vägnar:

C A R L E K M A N.

Reser vation

af Herrar *C. Ekman*, Grefve *C. Beck-Friis*, *R. Montgomery Cederhielm*, *L. Nordenfelt*, Grefve *A. Mörner*, Grefve *G. Sparre*, *C. F. af Geijerstam* och *F. von Strokirch*, hvilka såsom sin mening åberopade ett förslag till utlåtande, så lydande:

»Vid behandling af flera i enahanda syfte som de nu förevarande vid sistlidne riksdag väckta motioner uttalade dåvarande Stats-Utskott den åsigt, att en utsträckt försäljning af kronoegendomar så mycket mindre borde ega rum, som resultatet af den år 1874 beslutade försäljningen af sådana egendomar ej ännu kunnat inhemtas, hvarjemte Utskottet yttrade den mening, att man till den myndighet, åt hvilken förvaltningen af kronans domäner komme att anförtros, borde öfverlempna att efter vederbörlig utredning härutinnan framkomma med de förslag, som af omständigheterna kunde varda påkallade. Genom Kamrarnes skiljaktiga beslut förföll frågan om kronoegendomarnes försäljning i större utsträckning än som förut beslutats, hvaremot Riksdagen anslog medel till bestridande af kostnaden för förvaltningen af kronans domäner.

Utskottet, som till upplysning i ärendet bifogar en förteckning å de hemman och lägenheter, hvilka, upptagna å tabellerna, tillhörande Domänkomiténs den 19 Maj 1876 afgifna underdåniga betänkande, blifvit, jemlikt Kongl. Kammar-kollegii cirkulär den 14 Augusti 1874, intill 1877 års slut på offentlig auktion försålda, har ansett de skäl, som

föranledde nästlidet års Stats-Utskott att afstyrka de i förevarande afseende framställda förslag, fortfarande ega full giltighet, helst de förändrade anordningar beträffande förvaltningen af statens domäner, som Kongl. Maj:t i anledning af Riksdagens omförmälda beslut vidtagit, ännu ej kunnat lemma någon ledning för bedömande, huruvida ifrågavarande egendomar böra med fördel för det allmänna fortfarande af staten förvaltas eller till enskilda afyttras. Härförutom har det förefallit Utskottet mindre lämpligt, att Riksdagen skulle i en fråga af så omfattande betydelse som den förevarande fatta beslut, innan den embetsmyndighet, hvars förvaltning ärendet närmast berör, varit i tillfälle att deröfver sig yttra; hemställande alltså Utskottet,

att Herrar Hans Anderssons, Danielssons och Svenséns förevarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr *R. von Kraemer* har begärt få antecknad, att han hos Utskottet icke deltagit i behandlingen af förevarande ärende.

**Förteckning å de hemman och lägenheter, som, jemlikt
blifvit intill 1877 års slut på**

Län.	Härad.	Socken.	Hemmans eller lägenhets namn.	Nummer.	Mantal.
Upsala	Ulleråkers	Bondkyrka	Starbo	1	1/16
"	Waksala	Gl. Upsala	Johannesberg	—	1/16
"	Örbyhus	Wendels	Nyboda	1	1/8
Södermanlands	Jönåkers	Björkviks	Lägenheten Åsen med ängen Björndalssundet	—	—
"	Hölebo	Trosa	Sköttedal	—	1/8
"	Oppunda	Lerbo	Skramsbol	1	1/4
"	Öster Rekarne	Arla	Lilla Häradsäng	—	1/8
"	Åkers	Länna	Sörbosätter	—	—
Östergötlands	Daga	Gåsinge	Arby Långkärr	1	1/4
"	Finspånga läns	Hellestads	Gultevik	—	1/4
Jönköpings	Östbo	Rydaholms	Svarfvaretorp	—	1/4
Kalmars	Sevede	Boleken	Boleken	1	1/8
"	Hanbörd	Södra Wi	Kjäbbo	2	3/8
"	Slättbo	Högsby	Huseby	6	1/8
Kristianstads	"	Högstrums	Nyttrorp	—	1/8
Malmöhus	Bjäre	Förslöfs	Pettersholm	—	—
Elfsborgs	Frosta	Munkarps	Vid Förslöfs kyrka, kronobete	—	—
"	Ahle	Hålanda	Ormanäs, 1 gathus	—	—
"	Kullings	Långareds	Torpa Vesterg	1	1/2
"	"	"	Granviken	1	1/16
"	Ås	Gingrids	Skogstorp med lägenheten Hundsjökärr	1	1/16
"	Marks	Kinnaromma	Bosgården Nedre	2	1
"	"	Orby	Fagerhult Thosg	2	1/8
"	Bollebygds	Bollebygds	Brattengstorp Eriksgården	4	3/8
"	"	"	Gesebol Mellang	3	1/4
"	Redvägs	Björketorps	Höksjöhult	1	1/4
"	"	Timmelheds	Annestorp Per Olsgård	2	3/8
"	Kinds	Hössna	Rönnäsen	1	1/4
Skaraborgs	Wadsbo	Kalfs	Frackebo	1	1/4
"	"	Säters	Bäcken	1	1/4
"	"	Finnerydja	Norra Vestanmossen	1	1/16
"	"	Lerdala	Källan	1	1/4
"	Kåkinds	"	Nolhagarne, intägt	1	—
"	"	Wåmbs	Högelid	1	1/8
"	"	Kyrkefalla	Skrikhult, infägt	1	—
"	Frökinds	Mofalla	Laggaretomten	1	1/4
"	Skänings	Wårkumla	Stora Ruder	1	1/8
"	Wilske	Wångå	Wårskäl Nohlg	2	1/2
"	Kinnefjerdings	Klefva	Stora Stamparne	1	1/4
Vesterbottens	Första fögderiet	Hangelösa	Lilla Gläfshed	2	1/8
		Bygdeå	Lilla Djupedal	1	1/4
			Ryssjön	1	1/8
			Summa	—	—

**Kongl. Kammarkollegii cirkulär den 14 Augusti 1874,
offentlig auktion försålda.**

A r e a l.								Årligt ar- rende i pen- ningar eller persedlar en- ligt 1875 års markegång.	Städja, som utöver årliga arrendet, på en gång er- lagts.	Taxerings- värdet år 1874.	Köpeskilling.	De utfär- dade köpe- brevvens datum.	
Åker, träd- gård och tomt.	Äug.	Skogs- och hagmark.		Summa.		År.	Dag.					1877	15/10
qv.-ref.	st.	qv.-ref.	st.	qv.-ref.	st.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	1877	15/10
45	19	1	76	36	59	83	54	75	42	—	—	2,325	—
41	57	6	55	139	—	187	12	74	72	—	—	5,500	—
59	26	133	79	60	—	233	05	67	—	—	—	3,975	—
14	70	92	22	—	—	106	92	56	20	—	—	2,425	—
29	92	49	—	59	95	138	87	114	—	—	—	7,500	—
70	67	36	61	135	88	243	16	180	—	—	—	4,350	—
19	29	—	—	151	55	170	84	141	31	—	—	6,227	—
33	77	—	—	309	19	342	96	149	62	—	—	8,125	—
26	25	—	—	283	—	309	25	112	22	—	—	10,005	—
33	60	65	54	195	63	294	17	77	31	—	—	8,550	—
33	60	157	50	437	17	628	27	125	87	—	—	20,000	—
27	10	70	15	240	80	338	05	68	12	—	—	4,000	—
68	02	235	93	650	—	953	95	197	14	—	—	14,750	—
48	84	69	37	364	—	482	21	200	—	—	—	6,001	—
86	71	—	—	216	86	303	57	99	—	—	—	4,400	—
49	65	64	01	149	33	262	99	139	20	—	—	6,000	—
3	57	—	—	—	—	3	57	10	44	—	—	300	1876
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,390	1877
64	82	174	04	906	25	1,145	11	135	25	—	—	8,100	—
6	74	47	86	280	—	334	60	26	75	—	—	500	—
11	30	29	94	196	—	237	24	39	—	—	—	3,500	—
65	28	333	65	263	—	661	93	139	85	—	—	9,800	—
10	59	97	08	890	41	998	08	54	10	—	—	1,500	—
21	79	83	14	571	20	676	13	153	37	—	—	5,000	—
25	02	398	12	1,794	24	2,217	38	119	29	—	—	3,000	—
16	89	410	71	400	—	827	60	102	25	—	—	2,500	—
51	82	169	21	209	—	430	03	113	33	—	—	4,800	—
22	56	223	02	200	—	445	58	121	72	—	—	4,500	—
22	66	162	75	300	—	485	41	108	20	—	—	3,200	—
39	30	145	60	67	20	252	10	86	53	—	—	3,500	—
13	22	91	64	144	02	248	88	7	63	—	—	1,000	—
57	73	102	60	106	40	266	73	190	87	—	—	5,000	—
—	89	8	84	—	—	9	73	25	—	—	—	300	—
27	84	65	02	56	—	148	86	108	16	—	—	1,500	—
4	90	1	66	—	—	6	56	5	67	—	—	200	—
40	20	255	22	478	27	773	69	81	74	—	—	3,000	—
57	03	172	76	220	—	449	79	117	18	—	—	3,500	—
57	92	250	07	141	05	449	04	190	87	—	—	4,800	—
42	56	246	31	34	86	323	73	—	—	—	—	3,000	—
35	05	388	59	627	55	1,051	19	115	—	—	—	2,000	—
56	91	180	95	118	82	356	68	196	71	—	—	7,500	—
8	40	107	80	—	—	116	20	—	—	—	—	1,200	—
1,453	13	5,129	01	11,432	62	18,014	76	4,126	04	—	—	124,180	—
										—	—	333,612	—